

LUND UNIVERSITY

Frame Analysis

kognitiva, interaktiva och situationella aspekter i Goffmans ramanalys

Persson, Anders

2023

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Persson, A. (2023, mars 1). Frame Analysis: kognitiva, interaktiva och situationella aspekter i Goffmans ramanalys. Opublicerad.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Frame Analysis – kognitiva, interaktiva och situationella aspekter i Goffmans ramanalys

Anders Persson¹

2023-09-09

”My phrase ’frame analysis’ is a slogan to refer to the examination in these terms of the organization of experience.” (Goffman 1974: 10f)

***

Introduktion

Erving Goffmans *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience* (1974) var utan tvekan hans mest förbryllande bok. I jämförelse med Goffmans tio andra böcker var *Frame Analysis* både längre och mer komplicerad och därför finns det anledning att fråga: Hur kan man förstå boken? Syftet med föreliggande text är att bidra till ett svar på den frågan och att presentera bokens huvuddrag och även koppla den till flera av Goffmans andra texter med ramanalytiska drag. På så sätt kan en fylligare uppfattning skapas av Goffmans tänkande kring ramar och ramanalys. Observera att Goffmans användning av begreppet frame skiljer sig från Gregory Batesons. Medan Goffman försöker använda frame och framing som analytiska redskap, införlivar Bateson begreppet frame i sin metakommunikativa teori (Bateson 2000 [1955]).

Det har gjorts flera försök att besvara frågan om hur man bäst förstår *Frame Analysis*. Yves Winkin och Wendy Leeds-Hurwitz (2013: 59) menar att Goffmans sociologi har flera ansikten, där ett av dem är det mer ”tekniska” och exemplifierar med *Frame Analysis*. Thomas J. Scheff förstår *Frame Analysis* på ett delvis annorlunda sätt och drar slutsatsen: ”Nyckelproblemet är att varken Goffman eller någon annan har klart definierat vad som menas med en ram” (Scheff 2006: 73). Ramanalys är därför som gjord för tolkning. Scheffs egen idé är att *Frame Analysis* ”... kan tolkas som ett steg mot att packa upp idén om ’kontext’” (Scheff 2006: 73), ett ord så vanligt idag att dess betydelse mer eller mindre tas för given .

---

¹ Anders Persson är professor i utbildningsvetenskap respektive sociologi vid Lunds universitet. Föreliggande text är en översättning av hans kapitel ”Frame Analysis” i *The Routledge International Handbook of Goffman Studies* (London and New York: Routledge 2022, edited by Michael Hviid Jacobsen and Greg Smith). Texten bygger på Perssons två tidigare böcker om Goffmans sociologi: *Ritualisering och sårbarhet* (Malmö: Liber 2012) och *Framing social interaction* (London and New York: Routledge 2019).

Goffman gjorde emellertid inte det. Han kallar sitt perspektiv situationellt och kopplar det till William James (1890/1950) och hans begrepp ”värld” och ”verklighet”, vidare till Alfred Schutz (1945) och begreppet ”många verkligheter” och slutligen till Gregory Bateson (1955/2000), som använde begreppet *frame* på samma sätt som Goffman senare använde det.² Inför denna mångfald av världar, verkligheter och *frames* menar Goffman att när en individ går in i en situation ställs han/hon inför frågan: Vad är det som pågår här? och fortsätter: “Whether asked explicitly, as in times of confusion and doubt, or tacitly, during occasions of usual certitude, the question is put and the answer to it is presumed by the way the individuals then proceed to get on with the affairs at hand.” (Goffman 1974:8).

Det finns anledning att också kommentera bokens undertitel, vilken betonar individers och grupperns organisering av erfarenheter för att kunna definiera världar, verkligheter och frames. Men Goffman nöjer sig inte med detta, utan i två mycket långa kapitel behandlar han dels skapandet av ”negative experience”, dels ”vulnerabilities of experience”. Skapandet av ”negative experience” är ett välkänt tema i Goffmans sociologi och innefattar såväl medvetna som välvilliga brott mot interaktionsordningen, misstag och sabotage av den sociala interaktionen. Den sociala interaktionens sårbarhet är också ett återkommande tema i Goffmans sociologi, i *Frame Analysis* kopplat till erfarenhet.

Frame Analysis skiljer sig som sagt från Goffmans övriga böcker genom att den är ganska tungfotad. Den är emellertid också en väldigt ambitiös bok som försöker ta ett totalt sociologiskt grepp på frågan om ”multiple realities” utan att för den skull förfalla till extrem social konstruktionism, vilket följande citat visar:

My aim is to try to isolate some of the basic frameworks of understanding available in our society for making sense out of events and to analyze the special vulnerabilities to which these frames of reference are subject. I start with the fact that from an individual’s particular point of view, while one thing may momentarily appear to be what is really going on, in fact what is actually happening is plainly a joke, or a dream, or an accident, or a mistake, or a misunderstanding, or a deception, or a theatrical performance, and so forth. (Goffman 1974: 10)

Citatet ovan är en bra sammanfattning av vad Goffman vill uppnå med boken och han går igenom en rad olika aspekter av vad som kanske kan kallas framing-fenomenet, mer detaljerat och problematiserande än de ovan nämnda föregångarna. Han analyserar exempelvis skillnaden mellan *natural and social frameworks* och fördjupar sig i *keys* och *keyings* – som svarar mot processer som skulle kunna kallas nyansförskjutning och som innebär att en redan definierad

---

² Gregory Bateson, William James och Alfred Schutz är bland de mest refererade i *Frame Analysis*, tillsammans med William Shakespeare och Luigi Pirandello.

och meningsfull aktivitet "... is transformed into something patterned on this activity but seen by the participants to be something quite else" (Goffman 1974: 44). Flera andra aspekter av keyings behandlas också och Goffmans detaljerade diskussion om vår verklighetsuppfattning som en *frame* som kan förändras är påfallande aktuell: "In consequence one can learn how our sense of ordinary reality is produced by examining something that is easier to become conscious of, namely, how reality is mimicked and/or how it is faked." (Goffman 1974: 251).

Goffmans sociologi och kanske i synnerhet *Frame Analysis* har också kritiserats och här ska endast nämnas ett exempel. I sin artikel om boken *Frame Analysis* – sju år efter bokens publicering – gör Denzin & Keller upp med praktiskt taget Goffmans hela projekt och sparar ingen möda för att skilja det från symbolisk interaktionism, dvs. deras eget perspektiv. De beskriver *Frame Analysis* som "a structural analysis of selected and [...] peripheral aspects of everyday experience", och drar slutsatsen att Goffmans 'concept of reality is illusive and blurred. [...] His frames catch events that are on the periphery of everyday life' (Denzin & Keller 1981: 53, 59).

Begreppet *frame*

Goffman definierar 'frame' som en situationsdefinition som följer vissa organisationsprinciper, och som sådan styr den både händelserna och individens subjektiva engagemang inom den aktuella situationen (Goffman, 1974, s. 10f). Frame eller ram är ett sammanhang som kan vara något annat beroende på hur vi definierar vad som ingår i detta sammanhang. Mest uppenbart kan det som till synes är en och samma sak vara olika beroende på om det som händer till exempel är på allvar eller på skoj, "på riktigt" eller låtsas, om det händer när man är vaken eller i en dröm, eller om det upplevs i ens minne eller vid den aktuella tidpunkten. Variationer i inramningen förvandlar en sak till något annat, lite som när en livrädd person jagas av en mördare för att sedan vakna upp lättad över att det var en dröm, även om inte alla övergångar mellan bildrutor är lika dramatiska som den här. Goffman illustrerar detta i sin analys av att hålla handen, som han ser som ett *tie sign*, ett tecken på samhörighet. Eftersom att hålla handen också kan ha andra betydelser, t.ex. att få en manikyr, använder Goffman begreppet ram för att rama in skillnaderna mellan olika betydelser av att hålla handen, och en ram beskrivs sedan som 'ett annat tolkningsschema för betydelsen av en handling' (1971, s. 231). Detta kan illustreras av några rader i romanen "Arv och miljö" av Vigdis Hjort:

"Jag orkar inte mer, snyftade jag, vad ska jag göra, det tar livet av mig, snyftade jag. Nej då, sa Klara. Det gör det inte alls, sa hon. Du är stark, sa hon. Du måste bara inse att det

inte är någon tejudning, utan ett krig. Det är på liv och död. Det är inga fredsförhandlingar, utan en strid på liv och död om heder och eftermäle, sa hon. Att jag måste sluta tro att jag skulle bli förstådd av mamma.” (Hjort 2018, s. 229)

Detta visar att begreppet ram inte är särskilt användbart om definitionen av ett fenomen är mer eller mindre entydig, utan att det är variationerna som gör det användbart – det vill säga när olika handlingar verkar betyda samma sak men i verkligheten inte gör det.

I Goffmans version förekommer ramar i två former som kan kallas icke-transformerande respektive transformerande. Goffman kallar dem primära ramverk och delar in dem i två kategorier: naturliga och sociala. Dessa bör betraktas som tröga bakgrundsuppfattningar om mänsklig existens. Naturliga primära ramverk identifierar "... händelser som ses som oriktade, oorienterade, ostyrda, rent fysiska." Sådana ostyrda händelser är sådana som helt och hållet beror på "naturliga" determinanter. Ingen medveten instans orsakar, avsiktligt stör eller kontinuerligt styr resultatet. [...] Full determinism och beslutsamhet råder.” (Goffman 1974: 22).

Å andra sidan inkluderar sociala primära ramverk mekanismer som styrs av mänsklig vilja, såsom lagar, regler, normer, vanor, makt, kultur, institutioner och organisationer. Mänsklig vilja har kontrollen, men på ett ganska abstrakt, medierat och indirekt sätt. Styrningen sker dessutom ofta på ett tidsmässigt förskjutet sätt, genom att enskilda mänskliga viljor som nu är aktiva styrs av tidigare aktiva. För att bara ta två exempel på sociala primära ramar kan vi tänka oss hur människor på relativt kort tid har tränats att föreställa sig rum och tid. Till exempel uppfattas gränser mellan t.ex. nationer eller delar av städer som saker som är praktiskt taget oberoende av vår vilja. Eller för att uttrycka det med Zerubavels ord:

The perception of supposedly insular chunks of space is probably the most fundamental manifestation of how we divide reality into islands of meaning. Examining how we partition space, therefore, is an ideal way to start exploring how we partition our social world. [...] Despite the fact that Egypt and Libya or Chinatown and Little Italy are actually contiguous, we nevertheless treat them as if they were discrete. (Zerubavel 1991: 6)

Tid och hur den uppfattas av mänskliga subjekt är en annan institution som verkar styra individens vilja till den grad att många av oss upplever hunger vid socialt lämpliga tider som kallas frukost, lunch och middag.

Ramkonceptet illustrerar hur människor samtidigt skapar tröghet och variabilitet och kan snabbt växla mellan dessa två. I Goffmans texter förvandlas denna förmåga ibland till en mänsklig uppfattning som framställer människan som principfast när det passar dem och overseende med avvikelser från principer när detta anses lämpligt. Under rubriken "A Simultaneous Multiplicity of Selves" i essän "Role Distance", skriver Goffman:

It should be noted that face-to-face interaction provides an admirable context for executing a double stance – the individual's task actions unrebellingly adhere to the official definition of the situation, while gestural activity that can be sustained simultaneously and yet noninterferingly shows that he has not agreed to having all of himself defined by what is officially in progress. (Goffman 1961a: 133)

Om naturliga och sociala primära ramar är ramar som i mindre utsträckning är föremål för transformationer i form av mänskliga situationsdefinitioner, finns det också ramar som kännetecknas av att vara mer eller mindre transformerbara. Sådana nycklar eller nyanser representerar transformationer av välkända handlings- och interaktionsmönster och Goffman delar in dem i två olika familjer: en där en eller flera av de inblandade personerna inte känner till koden som styr interaktionerna och en annan där de inblandade aktörerna är bekanta med koden. Den första kategorin kallas fabrikationer och kännetecknas av asymmetri i den meningen att åtminstone en av de inblandade aktörerna i situationen är omedveten om förvandlingen, till exempel practical jokes. Den andra kategorin kallas 'keyed frames' och kännetecknas av att alla aktörer som är involverade i aktivitetssekvensen är medvetna om den transformation den representerar. Exempel är "på låtsas", "tävlingar" och "ceremonier". Sådana förvandlingar kan kallas horisontella transformationer eftersom de så att säga kan placeras sida vid sida. Men de kan också omvandlas vertikalt genom att nya lager av transformationer, t.ex. 'make-believe', läggs ovanpå de tidigare, något som Goffman kallar laminering (se t.ex. 1974: 156-57).

Det Goffman kallar keying beskriver ett nyansskifte, till exempel från 'på riktigt' till 'låtsas', och innebär att något förvandlas från något till något annat. Goffman beskriver sådana transformationer som "... det slags konventioner genom vilka en given aktivitet, en som redan är meningsfull i termer av något primärt ramverk, förvandlas till något som fått sitt mönster från denna aktivitet men av deltagarna ses som något helt annat" (Goffman 1974: 43f). Det nya nyansskiftet resulterar i en etablerad ram som leder handlingen i en annan riktning, och "utför en avgörande roll i att bestämma vad det är vi tror verkligheten pågår" (Goffman 1974: 45). Goffmans ramanalys betonar tydligt den mänskliga erfarenhetens skiktade karaktär.

Inramning som situationens sociala dynamik

Goffmans redogörelse för ramar, inramning och analys av ramar har flera aspekter, och i det följande kommer jag att undersöka tre av dem närmare: den kognitiva, den interaktiva och den situationella aspekten av inramning. Mot den bakgrunden kommer jag att göra en tolkning som innebär att Goffmans version av rambegreppet avser att beskriva situationens sociala dynamik.

Den kognitiva aspekten: social information och organisering av erfarenhet

En individ vet saker om sig själv som ingen annan behöver få reda på under förutsättning att individen själv inte avslöjar dessa saker (jag bortser här från tvångsmetoder för att få en individ att ofrivilligt avslöja saker om sig själv). Detta betyder inte att den bild individen har av sig själv är sann och/eller konsekvent, eller att individen är fullt medveten om hur hon eller han framstår för andra människor, utan bara att individen vet eller har kapacitet att veta saker om sig själv som ingen annan vet, till exempel sådant som kan vara stigmatiserande. Detta är en central existentiell förutsättning för interaktion med andra. Denna förutsättning vilar på sätt och vis också på det som sociologiska systemteoretiker har kallat "dubbel kontingens" (Parsons, 1966 [1951]), det vill säga den brist på säkerhet som interagerande aktörer upplever eftersom de vet att den andra aktören vet att de skulle kunna agera annorlunda än de faktiskt gör (Vanderstraeten, 2002). Goffmans sociologi bygger på idén att individer inte bara vet att ett annat handlingsätt är möjligt, utan att de faktiskt agerar annorlunda än de säger att de gör och pratar om sin interaktion på sätt som inte alltid överensstämmer med vad de gör. Denna speciella, potentiellt socialt illusoriska symboliska interaktion är mer än något annat Goffmans provins inom sociologin och redan i sin avhandling jämför han social interaktion med en modell för social ordning (Goffman, 1953, s. 33-41) som delvis bygger på Parsons ovan nämnda arbete, delvis på Barnard (1938). En av hans slutsatser från denna jämförelse lyder som följer:

It is interesting to note that a desire to maintain a working acceptance is, paradoxically enough, one of the few general bases of real consensus between persons. Individuals regularly act on the assumption that others are the sort of persons who would attempt to maintain a working acceptance, and this imputation of an attribute is usually justified by consequent behavior. Persons, on the whole, can be relied upon to make every effort to avoid a 'scene.' (Goffman 1953: 40)

Goffman kallar den uppsättning fakta om en individ som han eller hon kan välja att inte avslöja för andra för det "individuella informationsreservatet" (Goffman 1971: 38).

Möjligheten att dölja saker för andra människor och ha kontroll över vad man ska visa av sig själv för dem är ett centralt och återkommande tema i Goffmans sociologi.

Samtidigt som individen finns i ett informationsreservat där hon eller han i större utsträckning än utanför kan kontrollera information om sig själv, dölja och göra sig själv otillgänglig för andra, står individen i kontakt med och är medveten om, nyfiken på och intresserad av andra människor. Det betyder att han eller hon får reda på och kommer att försöka ta reda på vad andra individer gör, tror, tänker och känner. På så sätt minskar individens kontroll över sitt

eget informationsreservat. Detta kan ses i en ritualiserad form när två främlingar möter varandra i förbifarten på en offentlig plats och tillämpar det som Goffman (1963a: 84) kallar "civil ouppmärksamhet". Individerna ger då varandra tillräckligt med uppmärksamhet för att den andre ska veta att han eller hon är sedd, och samtidigt tillräckligt lite uppmärksamhet för att den andre inte ska känna att hon eller han är föremål för något särskilt intresse.

I artikeln 'The Interaction Order' (1983) beskriver Goffman två sätt att identifiera en person som både är analytiskt vetenskapliga och vardagliga. En kategorisk identifikation av en individ innebär att individen förstås i relation till sociala kategorier. Fyra sådana kategorier är särskilt användbara: ålder, kön, klass och ras, och alla individer kan i princip identifieras med hänvisning till dessa. Individidentifiering har å andra sidan att göra med de speciella egenskaper och den speciella kombination av egenskaper som en individ besitter. Det kan ha att göra med utseende, dialekt, doft etc. Kategorisk och individuell identifikation är viktiga kännetecken i stadsmiljöer, där antalet möten med främlingar är stort och därmed också behovet av social information. I *Frame Analysis* tar Goffman sin utgångspunkt i just social information genom att använda frågan 'Vad är det som pågår här?', som individen försöker besvara när hon eller han går in i en situation genom att läsa händelsekedjan, vem de andra människorna är och deras handlande. Individens informationstillstånd, ett begrepp som Goffman hämtar från spelteorin, är avgörande för hur situationen kan hanteras, och avser en individs kunskap om en händelsekedja, de andra inblandade personernas intentioner, troliga utfall av hans eller hennes eget och andras handlingar, och andra liknande saker (Goffman 1974: 133f). När jag snart ska iväg på vernissage av en utställning tror jag att jag av erfarenhet vet ungefär hur detta kommer att bli. Jag vet också en del om de vänner och bekanta jag kommer att stöta på där. Däremot vet jag inte hur de individer som närvarar men är okända för mig kommer att bete sig och vad den unika situationen i sig erbjuder. För det mesta har sådana sociala tolkningar av situationer inte att göra med att skapa helt nya definitioner, utan snarare med att överföra de saker man vet från liknande situationer till den nuvarande situationen. Det perspektiv på social definition som Goffman använder i *Frame Analysis* är alltså starkt förankrat i individens erfarenheter och här stöder han sig som redan nämnt i hög grad på William James och Alfred Schütz. Undertiteln *An Essay on the Organization of Experience* till boken *Frame Analysis* pekar på den centrala roll Goffman ger erfarenhet. Han framhåller också att boken har att göra med dels en organisering av upplevelser och inte en organisering av samhället, dels med strukturen av individuella erfarenheter och inte social struktur (Goffman 1974: 13). Erfarenhet är 'något som en enskild

aktör kan ta in i sitt sinne', skriver Goffman, och visar därmed att organisationen av upplevelser inte bara handlar om att organisera det som omedelbart upplevs, utan också om att organisera det som har upplevts tidigare. Här införs alltså ett mycket konkret tidsperspektiv med hänsyn till situationen.

Goffmans perspektiv är tydligt kognitivt, och han går inte djupt in i de känslomässiga aspekterna av social interaktion. Ett okontrollerat känslomässigt engagemang ses snarare som något som kan leda till att individer inte agerar i enlighet med det ramverk som reglerar handlingar i särskilda situationer. Detta tyder på att känslomässigt engagemang också har sin ram, vilket Goffman försöker visa genom att peka på att en inramning av aktiviteter inte bara har att göra med att skapa mening genom handlingar utan också med engagemang och själva graden av engagemang:

All frames involve expectations of a normative kind as to how deeply and fully the individual is to be carried into the activity organized by the frames. Of course, frames differ quite widely in the involvement prescribed for participants sustaining them. Some, like traffic systems, are properly sustained as an off-and-on focus of attention whose claim upon the participant is deep only when there is sudden trouble to avoid. Other frames, like that in which sexual intercourse is understood, prescribe involvement that is literally and figuratively embracing. In all cases, however, understood limits will be established, a definition concerning what is insufficient involvement and what is too much. (Goffman 1974: 345).

Mot denna bakgrund diskuterar Goffman i förbigående hur vi delvis omedvetet kan bli både emotionellt och kognitivt absorberade av aktiviteter, och därmed ibland bryta mot de ramar som reglerar handlande.

Den interaktiva aspekten: definition av situationen och delade verklighetsbegrepp

'Vad är det som pågår här?' är alltså frågan som en individ försöker svara på för att kunna agera i enlighet med situationens inramning. Frågan kan besvaras helt eller delvis genom att göra en inventering av egna erfarenheter, genom att läsa hur andra människor agerar i den aktuella situationen och genom att samla in tillgänglig social information om individer utifrån vad de säger och hur de agerar, deras utseende, kläder, dialekt och annat. Dessa olika informationsbitar kan användas av en individ för att definiera en situation, något som kan vara avgörande för handlandet och därmed för interaktionen med andra människor i den gemensamma situationen. Goffman ser därför individen som en vardaglig utforskare av en värld som delas med andra människor.

Enligt Goffman ligger det dessutom i en individs intresse att få åtminstone viss kontroll över andra människors handlingar i situationer som delas med andra, och detta sker främst genom

att påverka andras definition av situationen (1959: 3f). Denna påverkan sker till stor del genom det som kallas *impression management*, vilket kan göras mer eller mindre medvetet. Oftast försöker människor kontrollera andras intryck för att framställa sig själva i bästa möjliga ljus utifrån de normer, regler, konventioner och institutioner som reglerar hur man förväntas vara som människa och aktör i situationer. Ibland kan intryckshantering också vara ett slags maktutövning:

If one individual attempts to direct the activity of others by means of example, enlightenment, persuasion, exchange, manipulation, authority, threat, punishment, or coercion, it will be necessary, regardless of his power position, to convey effectively what he wants done, what he is prepared to do to get it done and what he will do if it is not done. Power of any kind must be clothed in effective means of displaying it, and will have different effects depending upon how it is dramatized. [...] Thus the most objective form of naked power, i.e., physical coercion, is often neither objective nor naked but rather functions as a display for persuading the audience; it is often a means of communication, not merely a means of action. (Goffman 1959: 241)

Enligt Goffman har interagerande individer ett intresse av att skapa en tillfälligt fungerande konsensus, som kan bestå av ett slags tyst överenskommelse om hur den delade situationen ska definieras. Drivkraften bakom detta är individens intresse av att undvika till exempel öppna konflikter, skamkänslor och att förlora ansiktet.

I *Frame Analysis* tar Goffman sin utgångspunkt i Thomas-teoremet när han diskuterar vad en "definition av situationen" är. Teoremet lyder som följer: "Om man definierar situationer som verkliga, är de verkliga i sina konsekvenser" (Merton 1968 [1949], 1995; Thomas 1923; Thomas & Thomas 1928), och Goffmans kommentar är helt enkelt att teoremet är "sant som det lyder men falskt i praktiken", vilket ungefär betyder att satsen kan sägas men knappast utföras. Varför det? Det har helt enkelt att göra med om Thomas-teoremet förstås bokstavligt, dvs. att alla situationer alltid och av alla kan definieras som den definierande aktören vill. Goffmans invändningar har just att göra med teoremets begränsningar, och dessa invändningar är baserade på en Durkheimsk syn. Det är sant att sociala fakta, eller med ett annat ord, institutioner av olika slag inte hindrar oss från att föreställa oss verkligheten hur vi än vill, men vi kan inte förvänta oss att verkligheten blir som vi vill bara utifrån vår uppfattning om den.

Goffman invänder också att individen för det mesta inte skapar en definition av situationen, utan snarare läser och tolkar situationen och vad den kräver. Dessutom infogas händelser som är "nya" ofta i vardagliga rutiner som redan tillämpas, varefter deras nyhetsvärde minskar. Det

händelseförlopp som skapar en definition av situationen kan alltså knappast beskrivas med hjälp av ett rationellt flödesschema; istället är timingen av ett annat slag:

True, we personally negotiate aspects of all the arrangements under which we live, but often once these are negotiated, we continue on mechanically as though the matter had always been settled. So, too, there are occasions when we must wait until things are almost over before discovering what has been occurring and occasions of our own activity when we can considerably put off deciding what to claim we have been doing. (Goffman 1974: 2)

I en recension av *Frame Analysis* påpekar Davis (1975) att Goffman med hjälp av denna bok framför allt visar sig vara en socialkonstruktivist, och jag kan hålla med om detta om det betyder att de samhällen och sociala världar vi lever i är just socialt konstruerade, inte givna av naturen eller individuellt konstruerade. Många aspekter av våra samhällen är historiska och sociala konstruktioner, vilka dagens individer måste förhålla sig till som om de vore "sociala fakta", såsom normer, lagar, vanor, språk, olika former av hållbara kollektiva sammanhang (till exempel skolan) och andra institutioner. Institutionerna kan förändras, men det tar ofta lång tid, och av den anledningen utgör de krafter som begränsar individers agerande och kan därför också leda till motstånd. Sociala konstruktioner är också ett uttryck för maktutövning och beroende på skillnader i tillgängliga resurser har olika individer olika möjligheter att påverka hur deras tillvaro är uppbyggd, till exempel genom deras eller andras val av skola, utbildning, arbete, boende etc.

Det Goffman gör med sin kritiska kommentar till Thomasteoremet är att varna för en alldeles för voluntaristisk tolkning av teoremet. Vi kan illustrera detta genom att skilja mellan tre typer av situationsdefinitioner vars individuella konstruktionsprocesser skiljer sig åt i omfattning: (1) samhälleliga sociala konstruktioner, eller institutioner som växer fram gradvis och som i varierande utsträckning formar hur individer förväntas definiera situationer och agera inom olika ramar, (2) individuella sociala definitioner, som är de som beskrivs av Thomasteoremet tolkat bokstavigt, och (3) individuella sociala tolkningar av situationer, där individer är aktiva beståndsdelar. Goffman vänder den första och tredje kategorin mot den andra i ett försök att visa begränsningarna av Thomasteoremet's tillämpbarhet. I detta avseende liknar hans resonemang Hackings (1999) kritiska granskning av gränslösa sociala konstruktionsperspektiv som inte klargör vad en social konstruktion faktiskt konstruerar.

Goffman vidareutvecklar också begreppet "definition av situationen" genom att klargöra vad den ovan nämnda tredje typen av situationsdefinition betyder. Det gör han genom att undersöka förutsättningarna för ramars sårbarhet och finner till exempel att de är sårbara när informationen är knapphändig och de interagerande individerna är beroende av sådan

information, att någon kan tjäna pengar på att manipulera ramar, och att bedragare medvetet utnyttjar ramar för att främja sina egna intressen. Men dessa speciella fall säger också något om hur individer hanterar ramar i situationer när bedrägeri, vinstsyfte eller brist på information inte har ett starkt inflytande, i situationer som är mer "normala" men där "... en individs uppfattning om vad det är som pågår kan bli skakig, och omvänt, vad en individ kan göra för att undergräva den ram som en annan använder" (Goffman 1974: 486). Detta har alltså att göra med situationer där individer börjar tvivla på att det som pågår faktiskt ska definieras på det sätt som det hittills har definierats. För att en ram ska fungera måste detta tvivel tas bort, och att en ram fungerar innebär då att ramen gör det möjligt för flera individer att definiera situationen på ungefär samma sätt, som i exemplet nedan:

To be 'natural', then, is not merely to seem at ease, but to be acting in such a way as to convince others that the apparent frame is in fact the actual one. That is what is meant, functionally speaking, by sincerity and spontaneity. When we deal with an incompetent person and find it difficult not to smile, or deal with a mad one and find it difficult not to show fear, or deal with the police and find it difficult not to show guilt, what we are tending to give away is not a person, ourselves, but a frame, one that we had been maintaining. These affects and responses are only incidentally of persons; they are primarily about frames, and it is only in frame terms that one can make sense of the concern shown in regard to them. (Goffman 1974: 487)

En ram är således den situationsdefinition eller verklighetsuppfattning vi delar med andra människor. Ramen kan vara ett svar på William James fråga: 'Under vilka omständigheter tror vi att saker är verkliga?' (James 1950 [1890]: 287). För Goffman betyder James' "vi" bokstavligen vi eftersom en social situation innebär delad närvaro³. Ramar kan därför också vara ett slags sociala världar, illustrerat till exempel genom Fines (1983) tillämpning av rambegreppet i en analys av olika sociala världar i rollspel.

Den situationella aspekten: situationen som en delad ram och dess sociala dynamik

Frågan 'Vad är det som pågår här?' är, som tidigare nämnts, utgångspunkten för boken *Frame Analysis*, och svaret på denna fråga kan göra anspråk på att vara en allmän teori om hur individer orienterar sig i situationer som de delar med andra människor. Svaret är sammanfattningsvis att en individ genom sina erfarenheter erövrar en tolkningskompetens utifrån vilken han eller hon läser och ger mening åt situationers sammanhang. Goffman kallar strukturen i sådana sammanhang för en "ram".

I vissa texter som publicerades före *Frame Analysis* definierar Goffman rambegreppet på olika sätt, t.ex. som ett "tolkningsschema för betydelsen av en handling" (Goffman 1971:

---

³ "By definition, an individual's activities must occur either in social situations or solitary" (Goffman 1967: 167).

231). I sin essä *Fun in Games* skriver Goffman följande om ramkonceptet som det användes av Bateson:

In Bateson's apt term, games place a 'frame' around a spate of immediate events, determining the type of 'sense' that will be accorded everything within the frame. (Goffman 1961: 20)

Men en ram kan också ses som ett slags kod, en språklig kod eller en uppförandekod:

Look now at one further social element of the communication system in question: what might be called the issue of "frame". Given a well-received, easily understandable message, what light is the message to be seen in, what systematic, word-by-word rereading is to be given it? Is the sender engaged in what he appears to be doing, namely, sending a serious, reliable message? Or is he merely practicing his sending, or engaging in a joke, or sending a false message because he is now working for the other side, or sending a message at the point of a gun [...]? (Goffman 1970 [1969]: 141)

Det är emellertid också möjligt att lägga ytterligare tonvikt på ramens kontextualiserande karaktär, och då visar sig rambegreppets dubbelhet: både en läsning av en handlingens kontext och en förankring av en handling i ett sammanhang. Både Weick (1995) och Scheff (2005, 2006) definierar ram som "kontextens struktur". Weick kopplar begreppet till det individuella meningsskapandet i betydelsen sense-making, medan Scheff istället behandlar den analytiska sidan av rambegreppet då det har att göra med förståelse, som forskare, av situationer inom vilka en handling äger rum. Den kontextuella strukturen kan hänföras till både ett subjektivt och ett intersubjektivt (delat) sammanhang samt till sociala fakta (Scheff 2006: 73).

Definitionen av ram som 'kontextens struktur' har sina förtjänster, inte minst en konkretion som gör den lätt att observera empiriskt. Goffman ger också sammanhanget en central roll när han skriver:

"It is obvious that a given appearance can on different occasions have different meanings. He who cleans off his dinner plate can be seen as starved, polite, gluttonous, or frugal. But usually the context, as we say, rules out wrong interpretations and rules in the right one. (Indeed, context can be defined as immediately available events which are compatible with one frame understanding and incompatible with others.) And when the context might not suffice, participants take care to act out requisite evidence, here, as it were, helping nature to be herself." (Goffman 1974: 440f)

Begränsningen när det gäller att definiera ram enbart som "kontextens struktur" är alltså inte den starka betoningen på kontexten, utan det faktum att den aktiva, socialt definierande, informationssamlade och erfarenhetsorganiserande individen hamnar alltför mycket i bakgrunden. Tonvikten läggs alltså på resultatet av individens aktivitet och inte på själva

processen och dynamiken i händelsekedjan, vilket jag anser är ett centralt drag i Goffmans definition av ram:

“I assume that definitions of a situation are built up in accordance with principles of organization which govern events – at least social ones – and our subjective involvement in them: frame is the word I use to refer to such of these basic elements as I am able to identify. This is my definition of frame. My phrase ‘frame analysis’ is a slogan to refer to the examination in these terms of the organization of experience.” (Goffman 1974: 10f)

Det finns anledning att koppla ramarna till situationen, eftersom situation är ett slags grundbult i Goffmans förståelse av social interaktion. Han definierade 'situation' som ett sammanhang där två eller flera individer befinner sig i varandras omedelbara närhet och är tillgängliga för varandras påverkan (Goffman 1964: 135), eller som 'vilken miljö som helst av ömsesidiga övervakningsmöjligheter som varar under den tid då två eller fler individer befinner sig i varandras omedelbara fysiska närvaro" (1967: 167), eller, som i artikeln *Footing*: "den fullständiga fysiska arena där de närvarande personerna är i varandras syn- och ljudhåll av varandra" (Goffman 1979). I en av sina sista texter skriver Goffman:

It is social situations that provide the natural theater in which all bodily displays are enacted and in which all bodily displays are read. Thus the warrant for employing the social situation as the basic working unit in the study of the interaction order. And thus, incidentally, a warrant for claiming that our experience of the world has a confrontational character. (Goffman 1983: 4)

Goffman tillägger att denna betoning på sociala situationer inte betyder att det som händer i situationer är premiärföreställningar, utan i situationen blandas nya upplevelser med saker som en individ tar med sig från andra sammanhang, till exempel upplevelser av social interaktion och kulturella idéer och antaganden. På så sätt förenar Goffman situation och ram, och situationen blir till en inramning i en omedelbart interaktiv, kognitiv och social mening. Mot denna bakgrund vill jag fånga innebörden av rambegreppet genom uttrycket 'situationens sociala dynamik'.⁴ I *Frame Analysis* framhåller Goffman att hans perspektiv är situationsanpassat, och hans analys är fokuserad på händelseförlopp (så kallade 'strips') i situationer som inkluderar en eller flera individer. Situationen är på sätt och vis den spacialt sammanhängande ramen för social interaktion, medan den kognitiva ramen i situationen kan kallas 'kod' eller 'känsla'. Interaktionerna mellan individer utgör den dynamiska delen av situationen och kan resultera i att ramar bekräftas, ignoreras, ändras, överskrids eller bryts ner.

---

⁴ Collins (2004) beskriver sin och Goffman's analytiska strategi i studiet av interaktionsritualer med orden 'the dynamics of situations'.

Situation, kod, känsla och interaktion utgör tillsammans den ram som skapar förutsättningarna för situationens sociala dynamik.

Goffmans rambegrepp svarar inte bara på frågan 'Vad är det som pågår här?' utan också på frågan 'Vad gäller här?' och kan kopplas till vad Goffman i andra sammanhang kallar 'situational proprieties' (Goffman 1963: 24), vilka definieras som koder som är normativa i situationer. I denna mening överensstämmer ram både med individens egen erfarenhet, andra människors förväntningar och samhällets normer. Goffman talar också om det speciella 'sinne' som tillskrivs allt inom en ram (Goffman 1961: 20). Vidare beskriver han en grundläggande dialektik i social interaktion som tar sig uttryck i att individen vill veta syftet med interaktionen men sällan är helt framgångsrik i att göra det och därför måste "använda substitut – signaler, tester, tips, uttrycksfulla gester, statussymboler etc. – som prediktiva anordningar (Goffman 1959: 249). Allt detta är inbäddat i situationen. De situationer som Goffman beskriver är därför aldrig statiska utan i ständig rörelse, eller, med ett annat ord, dynamiska. Rörelsen förklaras av olika krafter som påverkar varandra; det kan vara individer som försöker förverkliga olika intressen och hamnar i konflikt med varandra, eller maktutövning och motstånd, eller samspelet och spänningarna mellan ritualisering och sårbarhet. Syftet med begreppet 'situationens sociala dynamik' är just att fånga detta samspel mellan krafter inom den sociala situationen där individernas egna och deras inbördes inramningar av situationen är avgörande.

Slutsats: Ett generellt uttalande om vad?

Läsningen av *Frame Analysis* tycks variera med hur läsaren förstår vad Goffman menar när han skriver att *Frame Analysis* är 'ett generellt uttalande' (Goffman 1974: 14). Som jag förstår det kan "ett generellt uttalande" betyda två helt olika saker i ljuset av innehållet i *Frame Analysis*. Frågan blir då i vilket avseende *Frame Analysis* är generell och vad det är som generaliseras. I samma stycke där vi finner uttrycket "ett generellt uttalande" skriver Goffman: "I den här boken behandlar jag återigen vad jag har behandlat i andra texter – ett nytt försök att analysera bedrägeri, svek, spel och uppvisningar av olika slag". När jag läser detta får jag intrycket att boken *Frame Analysis* syftar till att vara 'ett generellt uttalande' angående just de ovan nämnda delarna av Goffmans sociologi. Följande mening innehåller bland annat dessa ord: 'mycket upprepning av annat jag har skrivit'. Om vi antar att det har att göra med Goffmans uppräknings i föregående mening så syftar "ett generellt uttalande" på vad han har skrivit om bedrägerier, bluff, intrycksstyrning, shower etc. och inte allt han har skrivit. Detta bekräftas till viss del av det faktum att Goffman i samma mening nämner en

lista över sina egna böcker som han refererar till i *Frame Analysis* och som innehåller sex böcker av hans åtta tidigare (1974: opaginerad sida efter sid. xviii). Det är då intressant att notera att de två böcker som utelämnas är hans kanske mest kända böcker: *The Presentation of Self in Everyday Life* samt *Asylums*. Den förra är förmodligen Goffmans mest lästa bok, och i den introduceras, som tidigare nämnts, ett dramaturgiskt perspektiv på social interaktion. *Asylums* å sin sida gav Goffman en viss status i USA, eftersom boken tolkades som ett politiskt bidrag till debatten om totala institutioner, snarare än bara en serie studier av vad tvång gör med människor när de försöker klara sig i sådana institutioner. Jag kan inte helt bedöma betydelsen av dessa "uteslutningar" som Goffman gjorde av sina två mest kända böcker (om de verkligen var uteslutningar), men om *Frame Analysis* är "ett generellt uttalande" angående hela hans oeuvre, borde väl de två undantagna böckerna ha tagits med. Å andra sidan, om *Frame Analysis* är 'ett generellt påstående' om bedrägerier, bluff, shower etc. borde de två exkluderade böckerna också i detta fall ha inkluderats, eftersom de i hög grad hänvisar till sådant som "intrycksstyrning" i *The Presentation of Self* och "sekundär anpassning" i *Asylums*.

Bortsett från dessa gissningar är det bedrägerier, uppvisningar, intrycksstyrning och liknande som Goffman diskuterar i *Frame Analysis* och inte sitt allmänna sociologiska perspektiv. Goffman gör allmänna uttalanden om sitt sociologiska perspektiv i sitt tal som nyvald president för American Sociological Association, talet han inte kunde hålla på grund av sin sjukdom och som publicerades postumt med titeln "The Interaction Order" (Goffman, 1983), där han talar om den sociala interaktionsordningen.

Om Goffmans 'generella uttalande' i *Frame Analysis* tolkas som ett generellt påstående om bedrägeri etc., framträder tanken omedelbart att han hänvisar till Schützs uppräknade av de många livsvärldarna (eller meningsprovinserna): "Alla dessa världar - drömmarnas, fantasiernas, och framför allt konstens värld, de religiösa upplevelsernas värld, den vetenskapliga kontemplationens värld, barnets lekvärld, den sinnessjukes värld – är finita meningsprovinser" (Schütz, 1999, s. 105). Goffman diskuterar Schütz i inledningen till *Frame Analysis*, och jag tror att Goffman helt enkelt kompletterar Schützs lista med en ytterligare livsvärld, som skulle kunna kallas världen av social illusion och socialt illusionsskapande.

***

Referenser

- Barnard, Chester I. (1947): *The Functions of the Executive*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Bateson, Gregory (2000 [1955]): 'A Theory of Play and Fantasy', in G. Bateson (ed.): *Steps to an Ecology of Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Collins, Randall (2004): *Interaction Ritual Chains*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Davis, Murray S. (1975): 'Review of Frame Analysis'. *Contemporary Sociology*, 4 (6) (Nov.).
- Denzin, Norman K. and Charles M. Keller (1981): 'Frame Analysis Reconsidered'. *Contemporary Sociology*, 10 (1).
- Donati, Pierpaolo (2013): 'Engagement as a Social Relation', in Margaret S. Archer & Andrea Maccarini (eds.): *Engaging With the World*. New York: Routledge.
- Durkheim, Émile (1965 [1912]): *The Elementary Forms of the Religious Life*. New York: Free Press.
- Emirbayer, Mustafa (1997): Manifesto for a Relational Sociology. *American Journal of Sociology*, 103(2), 281-317.
- Goffman, Erving (1953): *Communication Conduct in an Island Community (PhD Thesis)*. Chicago: Department of Sociology, University of Chicago.
- Goffman, Erving (1955): On Face-work: an Analysis of Ritual Elements in Social Interaction. *Psychiatry*, 18(3), 213-231.
- Goffman, Erving (1956): The Nature of Deference and Demeanor. *American Anthropologist*, 58(3), 473-502.
- Goffman, Erving (1959): *The Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Anchor books.
- Goffman, Erving (1961): *Encounters: Two Studies in the Sociology of Interaction*. Indianapolis, Ind.: The Bobbs-Merrill Company, Inc.
- Goffman, Erving (1963a): *Behavior in Public Places: Notes on the Social Organization of Gatherings*. New York: The Free Press.
- Goffman, Erving (1963b): *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Goffman, Erving (1964): 'The Neglected Situation'. *American Anthropologist*, 66(6), 133-136.
- Goffman, Erving (1967): *Interaction Ritual: Essays on Face-to-face Behavior*. New York: Anchor Books.
- Goffman, Erving (1971): *Relations in Public - Microstudies of the Public Order*. New York: Basic Books.

- Goffman, Erving (1974): *Frame Analysis*. New York: Harper and Row.
- Goffman, Erving (1979): Footing. *Semiotica*, 25(1-2), 1-29.
- Goffman, Erving (1983): The Interaction Order: American Sociological Association, 1982 Presidential Address. *American Sociological Review*, 48(1), 1-17.
- Hacking, Ian (1999): *The social construction of what?* Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Hjort, Vigdis (2018): *Arv och miljö*. Stockholm: Natur och Kultur.
- James, William (1950 [1890]): *The principles of psychology, vol. 2*. New York: Dover.
- Merton, Robert K. (1968 [1949]): *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press.
- Merton, Robert K. (1995): The Thomas theorem and the Matthew effect. *Social Forces*, 75(2), 379–422.
- Parsons, Talcott (1966 [1951]): *The Social System*. New York: The Free Press.
- Persson, Anders (2012): *Ritualisering och sårbarhet: ansikte mot ansikte med Goffmans perspektiv på social interaktion*. Malmö: Liber.
- Persson, Anders (2018): *Framing Social Interaction. Continuities and Cracks in Goffman's Frame Analysis*. London and New York: Routledge.
- Scheff, Thomas J. (2005): The structure of context: deciphering frame analysis. *Sociological Theory*, 23(4), 368-385.
- Scheff, Thomas J. (2006): *Goffman Unbound. A New Paradigm for Social Science*. Boulder: Paradigm Publishers.
- Schütz, Alfred (1945): On Multiple Realities. *Philosophy and Phenomenological Research*, 5(4), 533-576.
- Thomas, William I. (1923): *The Unadjusted Girl*. Boston: Little, Brown, and Co.
- Thomas, William I. & Thomas, Dorothy S. (1928): *The child in America: Behavior problems and programs*. New York: Knopf.
- Vanderstraeten, Raf (2002): Parsons, Luhmann and the theorem of double contingency. *Journal of Classical Sociology*, 2(1), 77-92.
- Weick, Karl E. (1995): *Sensemaking in organizations*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Winkin, Yves & Leeds-Hurwitz, Wendy (2013): *Erving Goffman: a critical introduction to media and communication theory*. New York: Peter Lang.
- Zerubavel, Eviatar (1991): *The Fine Line*. New York: Free Press.